

Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Λυκείου: Επιλεγμένες ασκήσεις από την Τράπεζα Θεμάτων (2ο Θέμα)

1. Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1 [Των Νεοελλήνων οι παρέες] να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με ισοδύναμες νοηματικά λέξεις ή φράσεις (κάνοντας τις αναγκαίες, κατά τη γνώμη σου, αλλαγές στη σύνταξη, αν χρειαστεί), προκειμένου το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Στην παρέα, σ' έναν άτυπο κοινωνικό κύκλο του «εμείς», ο νεαρός Έλληνας ποθεί να ανεύρει την αναγκαία για την ύπαρξή του θαλπωρή. Γι' αυτό και η παρέα, με το να επιτρέπει στο άτομο να διατηρεί ζωντανά τα συστατικά αγαθά του φιλότιμου, εμφανίζεται ως υποκατάστατο της παραδοσιακής κοινότητας. Ζυμωμένη με αναμνήσεις από παρελθόντες χώρους κοινωνικότητας, όπως η γειτονιά, το χωριό, το σχολείο, ο στρατός, σχηματισμένη από χαρακτηριστικά ομοιότητας οφειλόμενα στην ηλικία και στις εκπαιδευτικές και εργασιακές εμπειρίες, αλλά και στα κοινά ενδιαφέροντα για την πολιτική, την επιστήμη ή την τέχνη ή και από μια ομοιότητα παραγθείσα από τα ίδια ερωτικά βιώματα, η παρέα αποτελεί προνομιακό χώρο συνεύρεσης του ατόμου με τους ομοίους άλλους.

Ιωάννα Τσιβάκου «Ατομικισμός και φιλία: Η ταυτότητα των νέων Ελλήνων»

2. Στο παρακάτω απόσπασμα το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη χρησιμοποιεί και α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, εκτός από γ':

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από την πολλή και σκληρή δουλειά διότι είναι εποχικός και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφού πρέπει να καταφέρουμε να προσφέρουμε μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες μας, 24 ώρες το 24ωρο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ανθρώπινος παράγοντας του ελληνικού τουρισμού είναι ένα από τα βασικά μας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σύμφωνα με μελέτες, το ανθρώπινο στοιχείο του ελληνικού τουρισμού έχει μακράν τα περισσότερα θετικά σχόλια με βαθμολογία που ξεπερνά το 90%.

Να μετασχηματίσεις το κείμενο, χρησιμοποιώντας μόνο το γ' πρόσωπο, ενικό και πληθυντικό. Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου;

(Τουριστική αγορά εργασίας: τελευταίες εξελίξεις και προοπτικές για την Ελλάδα.)

3. Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η νοηματική αλληλουχία ανάμεσα στην 3η και στην 4η παράγραφο του Κειμένου 2 (Πρακτική Φιλοσοφία).

Μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη φιλικών σχέσεων, κατά τον Αριστοτέλη: «διά το χρήσιμον», «δι' ἡδονήν», «διά το αγαθόν». Στην πρώτη περίπτωση, συνδεόμαστε μ' έναν άνθρωπο, επειδή ο ένας μας είναι στον άλλο χρήσιμος (για τις υποθέσεις, τις ανάγκες, τη σταδιοδρομία, τις πολιτικές φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.). Στη δεύτερη, διατηρούμε στενές σχέσεις μαζί του, επειδή μας προξενεί ευχαρίστηση (είναι διασκεδαστικός, έξυπνος συνομιλητής, επιδέξιος συμπαίκτης κ.τ.λ.). Και στις δύο περιπτώσεις, «αγαπούμε» τον άλλο κι εκείνος μας «αγαπά» όχι για την ανθρώπινη ποιότητά μας, επειδή, δηλαδή, είμαι εγώ αυτός που είμαι και είναι εκείνος αυτός που είναι (κατά το σώμα και την ψυχή, το ήθος, το πνεύμα), αλλά επειδή κάτι άλλο περιμένουμε απ' αυτόν και αυτός από εμάς, ένα κέρδος (υλικό ή ηθικό) ή μιαν απόλαυση (την τέρψη της ευχάριστης συναναστροφής).

Του τρίτου είδους ο φιλικός δεσμός είναι η τέλεια, η ουσιαστική και ακατάλυτη φιλία. Τον κάνω συντροφιά, τον τιμώ, τον αγαπώ, με κάνει συντροφιά, με τιμά, με αγαπά, όχι επειδή περιμένω απ' αυτόν ή εκείνος περιμένει από μένα ωφέλεια (με όλο που βέβαια και μπορώ και θα τον ωφελήσω, όπως και εκείνος επίσης, και μπορεί και θα με ωφελήσει), ούτε επειδή μου είναι ευχάριστος και του είμαι ευχάριστος (με όλο που πραγματικά αισθανόμαστε ευχαρίστηση ο ένας κοντά στον άλλο), αλλά επειδή, όντας ο καθένας μας αυτό που είναι, μοιάζουμε ο ένας στον άλλο –η ομοιότητά μας βρίσκεται στην ανθρώπινη αξία μας, στο υψηλό ποιόν της ανθρωπιάς μας. Η τέλεια, λοιπόν, φιλία είναι συνάντηση και δεσμός δύο προσώπων απάνω στον ίδιο ηθικό άξονα, στην ίδια αξιολογική κλίμακα. Θεμέλιο και εγγύηση της αγάπης τους είναι η «αρετή», και επειδή η αρετή είναι «κτήμα ες αεί» του ανθρώπου, ούτε αλλοτριώνεται, ούτε φθείρεται· οι φιλίες που δημιουργούνται απάνω σ' αυτή τη βάση είναι σταθερές και μόνιμες, αδιάλυτες.

4. Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου και η αλληλουχία των νοημάτων ανάμεσα στην 1η και στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1(Οπτικοακουστικά μέσα).

Τα οπτικοακουστικά μέσα έχουν εισβάλλει σήμερα και στο παιδικό περιβάλλον. Στη Γερμανία, σύμφωνα με μια έρευνα, η τηλεόραση αποτελεί το πιο προσφιλές μέσο και χρησιμοποιείται πολύ περισσότερο απ' ό,τι οι μαγνητοσκοπημένες κασέτες και τα εικονογραφημένα βιβλία. Τα οπτικοακουστικά μέσα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παιδικού κόσμου και η διεργασία των όσων βλέπουν ή ακούν αποτελεί σημαντικό τμήμα των βιωματικών εμπειριών του μικρού παιδιού. Τα οπτικοακουστικά μέσα θα έπρεπε ως εκ τούτου να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση και μόρφωση των μικρών παιδιών, μακριά από κριτικές συζητήσεις ως προς τη χρησιμότητά τους.

Η σκοπιμότητα της χρήσης των οπτικοακουστικών μέσων εξαρτάται από την ποιότητά τους, την κατάλληλη παιδαγωγική τους ενσωμάτωση και την προσωπική υποστήριξή τους από γονείς, εκπαιδευτικούς ή διδάσκοντες. Αν τα οπτικοακουστικά μέσα χρησιμοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο για παιδιά, μπορούν να επηρεάσουν θετικά τη μαθησιακή διαδικασία. Προσφέρουν εναλλαγή στις δραστηριότητες του μαθήματος, καθιστούν δυνατή την πολυαισθητηριακή μάθηση και παρέχουν μια προσωπική

πρόσβαση στον διδασκόμενο. Μπορούν να χρησιμεύσουν, επίσης, στη βελτίωση της συγκέντρωσης της προσοχής και της μνήμης.

5. Να βρεις στο Κείμενο 2 (Από την «κοινωνία του θεάματος» στον «πολιτισμό της εικόνας») πέντε επίθετα που λειτουργούν ως σχόλια/αξιολογικές κρίσεις του συγγραφέα.

[...] Ο συγκροτηθείς «πολιτισμός της εικόνας» έχει απομακρύνει τον «πολιτισμό του λόγου». Έτσι ο λόγος, νοούμενος ως ομιλία, συνομιλία, διαλεκτική αλλά και ως λογική δύναμη ατροφεί λόγω της κυριαρχίας της εικόνας. Μάλιστα η γνωστή διατύπωση «μία εικόνα, χίλιες λέξεις» ερμηνεύεται κακώς, όταν ο λόγος και η λογική αντικαθίστανται δια της εικόνας και κυρίως από ανθρώπους που δεν διαθέτουν μία ικανοποιητική γνωστική συγκρότηση, αλλά και κριτική ωριμότητα.

Αυτό διαπιστώνεται εύκολα στους συγχρόνους νέους που αδυνατούν να σκεφθούν δια της λογικής διαδικασίας και να καταλήξουν σε ασφαλή συμπεράσματα. Είναι ευνόητο ότι η σκέψη των συγχρόνων νέων είναι εικονοκεντρική και όχι λογοκεντρική. Αλλά, για την αλήθεια, η ευθύνη ανήκει και σε εκείνους που προετοιμάζουν τους νέους να εισέλθουν στην σκληρή κοινωνική πραγματικότητα (λ.χ. η «παιδαγωγική της εικόνας» στα σχολικά εγχειρίδια είναι σε πολλές περιπτώσεις καταστροφική). Εδώ, λοιπόν, διακρίνεται ο παιδαγωγικός ρόλος της εικόνας που οδηγεί στην συγκρότηση της «κοινωνίας της πληροφορίας» και όχι της «κοινωνίας της γνώσεως».[...]

6. Ο Εντγκάρ Μορέν προς το τέλος της απάντησής του στο Κείμενο 2 (Το σχολείο της ζωής) χρησιμοποιεί πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο και υποτακτική έγκλιση. Τι θέλει να πετύχει με τις δύο αυτές επιλογές;

[...]

Ουσιαστικά, το σχολείο οφείλει να επιτρέπει στον καθένα να θέλει να υλοποιήσει τις προσδοκίες του, αλλά πάντοτε στους κόλπους μιας κοινότητας. Γι' αυτό, θα έλεγα ότι εκπληρώνει πλήρως τον ρόλο του όταν κατορθώνει να διδάσκει συνδυασμένα την ιδέα της προσωπικής ευθύνης και της αλληλεγγύης απέναντι στους άλλους. «Να μάθουμε να ζούμε» (η διατύπωση είναι του Ρουσό) σημαίνει να προετοιμαστούμε, για να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα της προσωπικής μας και της δημόσιας ζωής, να συνειδητοποιήσουμε τους κινδύνους του λάθους και της αυταπάτης, να συμφιλιωθούμε με την αβεβαιότητα, το τυχαίο, το απρόσμενο.

7. Στο Κείμενο 2 (Το σχολείο της ζωής) παρατηρείται η επιλογή ρημάτων που δηλώνουν αναγκαιότητα. Να βρεις δύο χωρία που επιβεβαιώνουν την παραπάνω παρατήρηση και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή με κριτήριο το θέμα του κειμένου

Το σχολείο οφείλει να συνδυάζει τρεις θεμελιώδεις αποστολές: την ανθρωπολογική, την εκπολιτιστική, την εθνική. Ανθρωπολογική, γιατί μόνον η πνευματική καλλιέργεια πρέπει να τελειοποιεί τον εξανθρωπισμό του παιδιού, αλλά πρέπει και να βοηθάει τον

καθένα να αναπτύσσει τον καλύτερο εαυτό του, καθώς η ανθρώπινη ύπαρξη είναι ικανή και για το καλύτερο και για το χειρότερο, για να εξυψωθεί ή για να καταπέσει. Εκπολιτιστική, γιατί το ζητούμενο είναι να διαπλαστούν πολίτες ικανοί ταυτόχρονα για ατομική αυτονομία και για ενσωμάτωση στην κοινωνία τους. Εθνική, γιατί το σχολείο οφείλει να συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και σκέψης της κοινωνίας.[...]

8. Να εντοπίσεις δύο τρόπους με τους οποίους οργανώνεται ο λόγος στην 3η παράγραφο του Κειμένου 2(**Οι μοναχικοί άνθρωποι έχουν βλέμμα βαθύ**). Να δικαιολογήσεις τις επιλογές της κειμενογράφου με βάση την πρόθεσή της σε κάθε περίπτωση.

Κοινωνικός δεν είναι ο κοσμικός. Κοινωνικός είναι ο άνθρωπος που μπορεί να συμπαθήσει τον άλλο. Να τον ακούσει με βαθιά προσοχή, να του ανοίξει την καρδιά του. Την κοινωνικότητα την ορίζει η ικανότητα της συμπάθειας και της αλληλοκατανόησης, ενώ την κοσμικότητα η σωματική συνύπαρξη για κάποιου είδους υλική συνεργασία: για να φωτογραφηθούμε, για παράδειγμα, σε κάποιο κοσμικό περιοδικό ή για να ανταλλάσσουμε επισκέψεις με σκοπό να παραμείνουμε σε ένα επίπεδο μελών καλής οικονομικής τάξεως κ.λπ.

9. Να ξαναγράψεις το απόσπασμα του Κειμένου 1 (στη 2η παράγραφο) (**Μοναξιά: η πληγή του 21ου αιώνα**): Οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται: «Τι κάνω λάθος στις σχέσεις μου με τους άλλους;», «Γιατί δεν μπορώ να αντλήσω γνήσια ικανοποίηση μέσα από τις κοινωνικές μου επαφές;» μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια των ανθρώπων που βρίσκονται σε ευθύ λόγο. Τι αλλάζει ως προς το ύφος λόγου;

10. Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 2(**Οι μοναχικοί άνθρωποι έχουν βλέμμα βαθύ**) η συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων.

Υπάρχουν άνθρωποι που μπορείς να ζεις μέσα τους χωρίς να ζεις μαζί τους. Όπως και άνθρωποι που ενώ ζεις μαζί τους είναι αδύνατον να ζεις μέσα τους, έγραφε ο Γκαίτε. Με άλλα λόγια, μέσα σε πολυμελή οικογένεια, μέσα σε φασαριόζικη παρέα που γλεντοκοπά, μέσα σε μια ομάδα που εκδράμει, η εσωτερική μοναξιά, η αληθινή γνήσια μοναξιά ενός μέλους μπορεί να φτάνει στην απελπισία. Δεν είναι όλοι γεννημένοι για να παντρευτούν, δεν είναι όλοι γεννημένοι για να γεννούν παιδιά.

11. Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1(**«Ηθική και οικουμενικές αξίες στον σημερινό κόσμο»**) επιλέγονται ως τρόποι οργάνωσης των νοημάτων η διαίρεση και η αντίθεση. Να επιβεβαιώσεις την παραπάνω παρατήρηση με δύο σχετικές αναφορές και να εξηγήσεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργούν.

Η ηθική συνδέεται άμεσα με τις αξίες. Για τον Αξέλ Καν, υπάρχουν δύο είδη αξιών: αυτές που έχουν τιμή και αυτές που είναι ανεκτίμητες, όπως οι ηθικές αξίες. Οι οικονομικές αξίες, που αφορούν τιμές και κέρδη, που είναι διαπραγματεύσιμες και που υπολογίζονται με μαθηματικές πράξεις, είναι οι αξίες που μπορούν να προσδιοριστούν

και να εκτιμηθούν. Αντιθέτως, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό που μπορεί να ενδιαφέρει τους ανθρώπους, έχει άλλου είδους αξία, ανεκτίμητη.

12. Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στις τέσσερις τελευταίες παραγράφους του Κειμένου 1 («**Ηθική και οικουμενικές αξίες στον σημερινό κόσμο**»)

[...]

Στις ανεκτίμητες αξίες εγγράφονται και αξίες που χαρακτηρίζουμε οικουμενικές. Πολλοί, ωστόσο, θεωρούν ότι ακόμη και οικουμενικές αξίες, όπως τα δικαιώματα του ανθρώπου, υπόκεινται στη σχετικότητα.

Ο Αξέλ Καν συμφωνεί με την άποψη αυτή, αλλά διατηρεί τις επιφυλάξεις του. Γνωρίζουμε καλά, λέει, ότι συχνά στην ιστορική πραγματικότητα, τα δικαιώματα του ανθρώπου προβλήθηκαν ως το επιχείρημα των παλαιών αποικιοκρατών, που έλεγαν ότι είχαν ως αποστολή τους να εκπολιτίσουν τους απολίτιστους. Δικαίως, λοιπόν, προβληματιζόμαστε όταν βλέπουμε σήμερα τους αυτοανακηρυχθέντες υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να αντιμετωπίζουν με σχετικότητα την ανθρώπινη ζωή, σε περιπτώσεις που οι ίδιοι εμπλέκονται σε πολεμικές συγκρούσεις.

Μας πείθουν άραγε όλοι αυτοί όταν μιλούν για «πόλεμο χωρίς κανένα θύμα»; Οχι ασφαλώς, διότι εννοούν κανένα θύμα στις δικές τους τάξεις, ανεξαρτήτως του αν η άλλη πλευρά θρηνεί αμάχους, γυναίκες και παιδιά που σκοτώνονται από βόμβες. Όλοι αυτοί ξεχνούν ότι το πρώτο από τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι το ότι η ζωή του καθενός έχει την ίδια αξία.

Τα βέλη του Αξέλ Καν έχουν στόχο την υποκρισία της Δύσης, όσον αφορά στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ο συνομιλητής του όμως, ο Ζερόμ Μπεντέ, υπενθυμίζει ότι η Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν υπεγράφη μόνον από ορισμένους Δυτικούς. Ανάμεσα στους συντάκτες της ήταν, επί παραδείγματι, ένας Λιβανέζος κι ένας Ινδός. Είναι σφάλμα, επισημαίνει, να «δυτικοποιούμε» τα δικαιώματα του ανθρώπου, περιορίζοντας έτσι τον οικουμενικό τους χαρακτήρα. Επιπλέον, προσθέτει ο Μπεντέ, και οι λαοί που ζούσαν σε καθεστώς αποικιοκρατίας, όταν διεκδίκησαν την ανεξαρτησία τους, το έπραξαν στο όνομα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στα οποία περιλαμβάνεται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και της εθνικής κυριαρχίας στον φυσικό πλούτο.

13. Να εντοπίσεις τρεις διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες η συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (**ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**) προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη για την αναγκαιότητα των φυσικών πόρων για την ανάπτυξη.

Το πρώτο συνθετικό της λέξης «αιφορία» είναι το «αεί» που σημαίνει «πάντοτε». Συνεπώς, αιφορία σημαίνει «η γη να φέρει, να έχει πάντοτε και τώρα και στο μέλλον φυσικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για τη διατήρηση της ζωής και της ανάπτυξης, όπως το νερό, το έδαφος, ο καθαρός αέρας». Αυτοί οι φυσικοί πόροι είναι απαραίτητοι για την ανάπτυξη. Τίποτα δεν μπορεί να παραχθεί χωρίς νερό και ενέργεια, τίποτα υγιεινό δεν μπορεί να καλλιεργηθεί σε ένα υποβαθμισμένο, διαβρωμένο, ρυπασμένο έδαφος, όλοι έχουμε δικαίωμα να αναπνέουμε καθαρό αέρα. Αν τους φυσικούς πόρους τους χρησιμοποιούμε με σύνεση και σωφροσύνη τότε μπορούν να διατηρηθούν και στο μέλλον και να χρησιμοποιηθούν από τις μελλοντικές γενιές. Αν όχι, θα έρθει καιρός που θα εξαντληθούν τα αποθέματα νερού ή η ρύπανση θα είναι τόσο μεγάλη που το νερό, το έδαφος, ο αέρας δεν θα είναι κατάλληλα για την επιβίωσή μας. Και αυτός ο καιρός δεν αργεί να έρθει. Περίπου σε 100 χρόνια τον υπολογίζουν οι ειδικοί.

14. Να εντοπίσεις ένα απόσπασμα του Κειμένου 2 (**Η ελευθερία μας γίνεται ανελευθερία**) στο οποίο ο Θεοφάνης Τάσης επικαλείται την αυθεντία και να εξηγήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της αναφοράς στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Μπορούμε να αντιδράσουμε;

Ο Καβάφης σε ένα ποίημά του έγραψε: «Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο Όχι να πούνε». Αυτοί οι στίχοι είναι πυρηνικά ρομαντικοί: περιγράφουν έναν ήρωα που θα συναντήσει κάτι συγκλονιστικό και θα πρέπει να επιλέξει. Λίγοι θα βρεθούμε απέναντι σε ένα τέτοιο δίλημμα, δεν έχουμε τόσο μεγάλες στιγμές. Τα μικρά ναι και τα μικρά όχι έχουν μεγαλύτερη σημασία. Ως προς τη χρήση των αλγορίθμων στην καθημερινότητά μας, δεν θα τεθεί ποτέ ένα ερώτημα ριζικό, επέρχεται βαθμιαία η εξοικείωση, χωρίς να τη συνειδητοποιούμε.

15. Να σχολιάσεις την επιλογή της Louise Arbour να αναφερθεί στο κλείσιμο του κειμένου της στον Κόφι Αναν: ποιο σκοπό της εξυπηρετεί και με ποια τεχνική τον επιτυγχάνει; Κείμενο 1 (**Ανθρώπινα δικαιώματα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός**)

Σε μία από τις τελευταίες ομιλίες του ως Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, ο Κόφι Ανάν δήλωσε πως θεωρεί ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της θητείας του, το ότι η παγκόσμια προσοχή στράφηκε στον αγώνα ενάντια στη φτώχεια. Είχε τονίσει πως η φτώχεια συνοδεύεται από ένα ιδιαίτερο αίσθημα αδυναμίας και από φαινόμενα προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Κυρίως, όμως, ο Γενικός Γραμματέας αναγνώρισε τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ασφάλεια και την ανάπτυξη ως απαραίτητα συστατικά ενός κόσμου στον οποίο όλοι θα απολαμβάνουν μεγαλύτερη ελευθερία. Καθώς ένας στους επτά κατοίκους αυτού του κόσμου μαστίζεται από την πείνα, η εν λόγω ελευθερία εξαρτάται από την καταπολέμηση της φτώχειας, που αποτελεί μία από τις σοβαρότερες προκλήσεις της εποχής μας για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

16. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 [**Η συνείδηση αποτελεί ακόμα μεγάλο μυστήριο**], ο Θανάσης Ντινόπουλος παραθέτει επιστημονικά δεδομένα και ερευνητικές απόψεις. Να εντοπίσετε δύο σχετικά χωρία που να τεκμηριώνουν τα παραπάνω και να σχολιάσετε την λειτουργία τους λαμβάνοντας υπόψη την ιδιότητα του συνεντευξιαζομένου.

Ο εγκέφαλος αποτελεί το 20% της ανθρώπινης μάζας και καταναλώνει το 20% της ενέργειας, ακόμη και σε καθεστώς ηρεμίας. Ένα μικρό όργανο που μας δίνει μνήμη, βούληση, συνείδηση, συμμετέχει σε όλη μας την ύπαρξη. Ποια είναι η αλήθεια του;

Πράγματι, ο εγκέφαλος καταναλώνει το 20%, ίσως και το 25%, της ενέργειας του ανθρώπινου σώματος. Όταν ασκούμαστε έντονα, η κατανάλωση ενέργειας στους μυς μας είναι εκατονταπλάσια από την ενέργεια που χρησιμοποιείται όταν καθόμαστε στον καναπέ μπροστά στην τηλεόραση. Αντιθέτως, η έντονη πνευματική συγκέντρωση προκαλεί μια αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας στον εγκέφαλό μας μόλις κατά 1% περίπου σε σχέση με την ενέργεια που καταναλώνουμε σε κατάσταση πλήρους πνευματικής χαλάρωσης. Ότι κι αν κάνουμε με τον συνειδητό μας νου, εκείνο που κυριαρχεί στη νοητική μας δραστηριότητα, χρησιμοποιώντας το μεγαλύτερο μέρος της ενέργειας που καταναλώνεται από τον εγκέφαλο, είναι το ασυνείδητο. Όπως λέει ο Λέοναρντ Μλοντίνιοφ, «είτε ο συνειδητός σας νους είναι ενεργός είτε όχι, ο ασυνείδητος νους σας εργάζεται σκληρά, εκτελώντας νοητική γυμναστική που ισοδυναμεί με κάμψεις, βαθιά καθίσματα και σπρινταρίσματα».

17. Να επισημάνεις τα ρηματικά πρόσωπα στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 (**Ο δικός σου χρόνος.**) και να αιτιολογήσεις την εναλλαγή τους.

Για να μην παρεξηγηθώ, δεν δαιμονοποιώ το καινούργιο – κοροϊδεύαμε το 1995 όσους έπαιρναν μαζί τους το κινητό στην ταβέρνα και το άφηναν επάνω στο τραπέζι, και τώρα, αν φύγω μια μέρα από το σπίτι χωρίς κινητό, νιώθω εξαφανισμένος, ένας άνθρωπος που είναι εκτός εμβέλειας. Είναι πολύ δύσκολο να μην ακολουθείς. Αλλά είναι ακόμη πιο δύσκολο να ορίζεις μόνος σου το μικρό κομμάτι χρόνου και χώρου που σου αναλογεί, να αναπτύσσεις αναλογικές δεξιότητες σε έναν ψηφιακό κόσμο, λίγη καρδιά ακανόνιστη κόντρα στο κανονικό που καταλαμβάνει όλον τον αέρα μας.

18. Να βρεις στο Κείμενο 1 (**Τα δύο βασικά βήματα της δημοκρατίας**) ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με την τεχνική του ορισμού, να παραθέσεις με συντομία τα χαρακτηριστικά/συστατικά του μέρη και να εξηγήσεις πώς αυτός ο τρόπος οργάνωσης σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου.

Βασικός όρος της δημοκρατίας, ως πολιτεύματος με βάση το διάλογο, υπήρξε αρχήθεν η ισηγορία, δηλαδή το δικαίωμα όλων εξίσου των πολιτών, παιδευμένων ή απαιδευτων, πλούσιων ή φτωχών, να λάβουν το λόγο στην εκκλησία του δήμου και να μετάσχουν ενεργά στη λήψη των αποφάσεων, των καθοριστικών της νομοθεσίας και της κυβερνητικής πολιτικής. Συμπλήρωμα της ισηγορίας ως όρου βασικού της δημοκρατίας υπήρξε και είναι η ισοπολιτεία, δηλαδή το δικαίωμα όλων κατ' αρχήν των πολιτών να

τιμηθούν με την ανάθεση καθηκόντων κυβερνητικών, διοικητικών, δικαστικών, αλλά και αντίστοιχα η υποχρέωσή τους να υπέχουν επίσης κατά ισότητα κάπως τα δημόσια βάρη, όπως φόρους, στράτευση και τα όμοια. Όποια εξέλιξη και αν είχε το πολίτευμα της δημοκρατίας, προπάντων με την ανάπτυξη της αντιπροσωπευτικής μορφής του, επιβεβλημένης από το εδαφικό ή και πληθυσμιακό μέγεθος των μετακλασικών πολιτικών κοινωνιών, η αρχή της ισηγορίας και ισοπολιτείας παραμένει πάντοτε λειτουργικό βάθρο του ελληνογέννητου αυτού πολιτεύματος, αλλά και ονομασμένου οικουμενικά με την ελληνική λέξη δημοκρατία.

19. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (**Πλανητική η κρίση της Παιδείας**) η συγγραφέας διατυπώνει μια αντίθεση. Ποια είναι τα δύο αντιτιθέμενα μέλη και ποιοι είναι οι λόγοι που, κατά τη γνώμη σου, την ωθούν σε αυτή την επιλογή;

Σήμερα βιώνουμε μια κρίση ευρέος φάσματος και διεθνούς κλίμακας. Δεν μιλώ για την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Μιλώ για μια κρίση που περνά απαρατήρητη, η οποία, όμως, μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας.

20. Η συγγραφέας στο Κείμενο 1 (**Απουσιάζει λόγω ασθενείας**) επιλέγει να ξεκινήσει με την αναφορά σε ένα πείραμα. Να σχολιάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα αυτής της επιλογής.

Στο σύντομο χρονικό διάστημα που διετέλεσα ψυχολόγος σε ένα σχολείο της ελίτ, κάναμε με τη συνάδελφό μου, που είχαμε αντικριστά γραφεία, ένα αθώο πείραμα. Η σκέψη μας ήταν ότι τα παιδιά που προετοιμάζονται να γίνουν οι ηγέτες του κόσμου στερούνται μιας στοιχειώδους παρατήρησης που θα τους φέρει σε επαφή με το πραγματικό, με αυτό που βρίσκεται εμπρός τους. Η εκπαίδευσή τους μπορεί να περιλάμβανε γλώσσες, ταξίδια, γνώσεις, αυτό δεν σημαίνει ότι τα συντονίζει με την πραγματικότητα ή τα κάνει καλύτερους ανθρώπους. Κάθε φορά που μία από τις δυο μας (τις ψυχολόγους του σχολείου) απουσίαζε, η άλλη έβαζε μια μεγάλη ανακοίνωση στην πόρτα της ότι «Απουσιάζει λόγω ασθενείας». Και η άλλη απέναντι άνοιγε την πόρτα της, για να παρατηρήσει πόσοι από τους μαθητές θα διάβαζαν την εν λόγω –ομολογουμένως ευανάγνωστη– ανακοίνωση. Τα αποτελέσματα για το «αθώο» πείραμά μας ήταν συντριπτικά. Όλα, μα όλα τα παιδιά (άνω των 15 ετών, αφού βρισκόμασταν σε Λύκειο) έμπαιναν στο απέναντι γραφείο, για να ρωτήσουν πού είναι η ψυχολόγος τους. Κανένα τους, όσο χρονικό διάστημα διήρκεσε αυτό το πείραμα, δεν διάβασε την ανακοίνωση.

21. Να σχολιάσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 (**Απουσιάζει λόγω ασθενείας**) τη συνεχή χρήση των ερωτήσεων. Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με τα ερωτήματα που θέτει;

Σκεφτόμαστε πόσα παιδιά θα γεννηθούν την ώρα που δυσκολευόμαστε να μιλήσουμε για την πορεία μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Γιατί τι είναι ένα παιδί σήμερα εάν δεν είναι φορέας της ζωής; Ένας φορέας ελπίδας, μια δύναμη αλλαγής και ανατροπής; Τι είναι ένα παιδί εάν δεν είναι η επένδυση του γονέα, του κράτους και της κοινωνίας στην

καλλιέργειά του, στην υγεία του, στη μόρφωσή του και κυρίως στην ηθική του, για να συνεχίσει η ζωή να ανθεί; Τι είναι ένα παιδί εάν δεν είναι η ικανότητά μας να προοδεύσουμε, να μακροημερεύσουμε, να αποκτήσει η χώρα ένα υγιές δυναμικό ανάπτυξης, αξιών και οράματος;

22. Βρες στο Κείμενο 1 (**Η νήσος του Πάσχα κι εμείς**) ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με την τεχνική της αναλογίας, παράθεσε με συντομία τα δύο μέλη της και εξήγησε πώς αυτός ο τρόπος οργάνωσης σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου.

[...] Το ηθικό δίδαγμα αυτής της ιστορίας; Το ηθικό δίδαγμα αφορά εμάς. Βάλτε δίπλα δίπλα τη Νήσο του Πάσχα και τον Πλανήτη Γη, και υπάρχουν μερικές ανησυχητικές ομοιότητες. Απλώς αναλογιστείτε: Η Νήσος του Πάσχα είναι μια κουκκίδα στον απέραντο ωκεανό, η Γη είναι μια κουκκίδα στο απέραντο σύμπαν. Οι νησιώτες δεν είχαν βάρκες για να δραπετεύσουν· εμείς δεν έχουμε διαστημόπλοια, για να μας πάνε μακριά. Η Νήσος του Πάσχα υπέστη αποψίλωση και γνώρισε υπερπληθυσμό· ο πλανήτης μας υφίσταται μόλυνση και υπερθέρμανση.[...] «Η απληστία της ανθρωπότητας είναι απεριόριστη» γράφουν οι αρχαιολόγοι Πολ Μπαν και Τζον Φλένλι στο βιβλίο τους *Easter Island, Earth Island* (Νησί του Πάσχα, Νησί της Γης). [...] Όσο ο πλανήτης εξακολουθεί να θερμαίνεται κι εμείς εξακολουθούμε να καταναλώνουμε και να ρυπαίνουμε, η Νήσος του Πάσχα φαντάζει ως μια τέλεια μεταφορά για το μέλλον μας.

23. Στην τρίτη, τέταρτη και πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 (**Λογοτεχνία και κριτική, οι δίδυμες αδελφές**) («Βέβαια τις δυσκολίες... συγγραφέα») παρατηρούμε ότι η διαίρεση, η αντίθεση και ο ορισμός χρησιμοποιούνται ως τρόποι οργάνωσης και ενίσχυσης της αλληλουχίας των νοημάτων. Ποια είναι η έννοια που διαιρείται, ποιες αντίστοιχα αυτές που παρουσιάζονται αντιθετικά και ποιες αυτές που ορίζονται;

Βέβαια τις δυσκολίες, μικρότερες ή μεγαλύτερες, του γραψίματος τις γνωρίζουμε όλοι, και μάλιστα όλοι όσοι βρισκόμαστε σ' αυτήν την αίθουσα, γιατί όλοι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο είμαστε άνθρωποι της γραφής. Εδώ όμως θα ήθελα να τονίσω ότι και στη μια και στην άλλη περίπτωση το γράψιμο προχωρεί μέσα από τη διαδικασία ενός συνεχούς ξεδιαλέγματος, μιας συνεχούς επιλογής. Να σταθώ όμως για λίγο σ' αυτές τις δύο περιπτώσεις.

Στην πρώτη, την περίπτωση του κειμένου ενός επιπέδου, εκείνον που το γράφει, είτε επειδή του το επιβάλλει κάποια εξουσιαστική αρχή ή θεσμός, είτε επειδή του το υπαγορεύει κάποιος με αυθεντία, είτε ακόμα επειδή του το υποβάλλει ο ίδιος του ο εαυτός, θα τον αποκαλούσα απλώς γραφέα.

Ενώ στη δεύτερη περίπτωση, εκείνον που γράφει ένα κείμενο με πολλαπλά επίπεδα, που δεν προβαίνει στην απλή αποτύπωση ήδη διαμορφωμένων πραγμάτων, αλλά επιχειρεί να

τα συλλάβει στην κίνησή τους μέσα από το φίλτρο όσο το δυνατό περισσότερων υποκειμένων, ανασυνθέτοντάς τα όμως μέσα από το δικό του φίλτρο και τελικά τα προτείνει στους άλλους, κάνοντάς τους συναναγνώστες, συνταξιδιώτες, συνενόχους, θα τον έλεγα, όπως άλλωστε τον έχει ονοματίσει η γλώσσας μας, [...], συγγραφέα.

24. «Η οικογένεια που έπαιξε βασικό ρόλο στη μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στην κοινωνία των πόλεων στην Ελλάδα, που φρόντισε κατά προτεραιότητα την εκπαίδευση των παιδιών της, την υγεία τους, ακόμη και τα στραβά τους δοντάκια, που είχε ενσωματώσει όλες τις παιδαγωγικές θεωρίες αντιαυταρχισμού, [...], αυτή η υπερπροστατευτική μειλίχια οικογένεια θεωρούνταν πλέον από τον ελληνικό κινηματογράφο ότι αποτυπώνει όλες τις αντιφάσεις και τα άγχη αυτής της εποχής, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα.» Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του χωρίου του Κειμένου 1 (**Οικογένεια σε κρίση**) (1η παράγραφος) με συνώνυμες, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο λόγιο.

25. Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 (**Η τεχνολογική ανάπτυξη στα όριά της**) με άλλες συνώνυμες λέξεις ή φράσεις που θα μετατρέψουν τον λόγο από μεταφορικό σε κυριολεκτικό. Ποια αλλαγή παρατηρείς στην πρόθεση του συγγραφέα;

Ένας από τους πιο διαδεδομένους μύθους της εποχής μας είναι ο ασταμάτητος ρυθμός της τεχνολογικής εξέλιξης. Η ιδέα ότι η τεχνολογία και η επιστήμη θα συνεχίσουν να γεννούν νέες ιδέες, νέες ανακαλύψεις και νέες λύσεις ολοένα και πιο γρήγορα, όπως θεωρούμε ότι συμβαίνει τους τελευταίους δύο αιώνες. Αυτή την ιδέα την ασπάζονται, τη θεωρούν αξιωματική αλήθεια και την αναπαράγουν όλοι. Όλοι; Όχι όλοι. Εδώ και μερικές δεκαετίες κάποιες άλλες φωνές κοιτάνε τα δεδομένα και τα στοιχεία και διαπιστώνουν κάτι το ανησυχητικό. Μια αλλαγή. Μια επιβράδυνση. Μια «Μεγάλη Στασιμότητα». Στο πρόσφατο βιβλίο του «Human Frontiers» ο συγγραφέας και ερευνητής Μάρτιν Μπάσκαρ συνοψίζει όλα αυτά τα δεδομένα που δείχνουν ότι η τεχνολογική έκρηξη των τελευταίων δύο αιώνων ήταν μια εξαίρεση στην ανθρώπινη ιστορία και όχι απαραίτητα μια διαχρονική νέα κανονικότητα.

26. Στην 1η παράγραφο της τοποθέτησής του (Κείμενο 1, **Ο αντίκτυπος της Τεχνολογίας**) ο Νόαμ Τσόμσκι δίνει μια αναλογία. Ποια είναι τα μέλη της και τι θέλει με αυτήν να τονίσει;

Όσο για την τεχνολογία σε σχέση με την εκπαίδευση...βασικά, η τεχνολογία είναι κάτι ουδέτερο. Είναι σαν το σφυρί! Το σφυρί δε νοιάζεται αν το χρησιμοποιείς, για να φτιάξεις ένα σπίτι ή αν ο βασανιστής σπάει με αυτό το κρανίο κάποιου. Το σφυρί μπορεί να κάνει και τα δύο! Το ίδιο και οι νέες τεχνολογίες, το ίντερνετ κλπ. Το Ίντερνετ είναι εξαιρετικά πολύτιμο, αν ξέρεις τι ψάχνεις. Το χρησιμοποιώ καθημερινά για έρευνα και φαντάζομαι ότι όλοι το κάνουμε. Αν ξέρεις τι ψάχνεις, αν έχεις ένα πλαίσιο κατανόησης που σε κατευθύνει σε συγκεκριμένα πράγματα και σου επιτρέπει να ξεσκαρτάρεις πολλά άλλα, τότε γίνεται ένα ιδιαίτερα πολύτιμο εργαλείο. Θα πρέπει βέβαια να είσαι έτοιμος να αναρωτηθείς: «έχω το σωστό πλαίσιο;» Μπορεί να χρειάζεται τροποποιήσεις, ή να

ξανασκεφτώ την οπτική μου. Δεν μπορείς όμως να αναζητάς τις όποιες πληροφορίες, χωρίς να έχεις ένα σχετικά ξεκάθαρο πλαίσιο που να κατευθύνει την έρευνά σου, που να σε βοηθά να ξεχωρίσεις το ασήμαντο από το σημαντικό, τι θα πρέπει να ακολουθήσεις και τι όχι, τι θα απορρίψεις και τι θα χρειαστεί να αναπτύξεις. Δεν γίνεται κανείς βιολόγος με το να του δώσεις πρόσβαση στη βιβλιοθήκη βιολογίας του Χάρβαρντ και να του πεις: «ρίξε μια ματιά!». Δεν θα του δώσει τίποτα. Και το Ίντερνετ είναι το ίδιο πράγμα, σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα. Αν δεν ξέρεις τι ψάχνεις, αν δεν έχεις κατανόηση του ουσιώδους, με την προϋπόθεση βέβαια ότι είσαι έτοιμος να αναθεωρήσεις αν τα πράγματα φαίνεται να παίρνουν λάθος δρόμο, αν δεν τα έχεις αυτά, τότε η εξερεύνηση του διαδικτύου γίνεται μια τυχαία συλλογή ψευδοδοδεμένων (factoids) που δεν σημαίνουν τίποτα.

27. Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά οι τρεις πρώτες παράγραφοι του Κειμένου 2(Η τεχνολογική ανάπτυξη στα όριά της)

Ένας από τους πιο διαδεδομένους μύθους της εποχής μας είναι ο ασταμάτητος ρυθμός της τεχνολογικής εξέλιξης. Η ιδέα ότι η τεχνολογία και η επιστήμη θα συνεχίσουν να γεννούν νέες ιδέες, νέες ανακαλύψεις και νέες λύσεις ολοένα και πιο γρήγορα, όπως θεωρούμε ότι συμβαίνει τους τελευταίους δύο αιώνες. Αυτή την ιδέα την ασπάζονται, τη θεωρούν αξιωματική αλήθεια και την αναπαράγουν όλοι. Όλοι; Όχι όλοι. Εδώ και μερικές δεκαετίες κάποιες άλλες φωνές κοιτάνε τα δεδομένα και τα στοιχεία και διαπιστώνουν κάτι το ανησυχητικό. Μια αλλαγή. Μια επιβράδυνση. Μια «Μεγάλη Στασιμότητα». Στο πρόσφατο βιβλίο του «Human Frontiers» ο συγγραφέας και ερευνητής Μάρτιν Μπάσκαρ συνοψίζει όλα αυτά τα δεδομένα που δείχνουν ότι η τεχνολογική έκρηξη των τελευταίων δύο αιώνων ήταν μια εξαίρεση στην ανθρώπινη ιστορία και όχι απαραίτητα μια διαχρονική νέα κανονικότητα.

Τι μας λέει ουσιαστικά το βιβλίο; Ότι τα όρια της επιστήμης και της τεχνολογίας γίνονται πια ασφυκτικά. Σε κάποια πεδία έχουμε ήδη αρχίσει να νιώθουμε ότι τα φτάνουμε. Σε άλλα, το μέγεθος των προβλημάτων είναι τόσο μεγάλο που φαίνεται ότι οι σημερινές δυνατότητές μας δεν επαρκούν, για να το ξεπεράσουμε. Κι οι ιδέες που θα χρειαστούμε στο μέλλον θα είναι ακόμα πιο δύσκολες. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλα έχουν τελειώσει και ότι φτάνουμε απαραίτητα στο τέλος ενός τεχνολογικού «διαλείμματος». Στο τελευταίο μέρος του βιβλίου ο Μπάσκαρ εξηγεί πώς θα μπορέσουμε να διατηρήσουμε την παραγωγή νέων ιδεών και νέων επιστημονικών και τεχνολογικών ανακαλύψεων, μετατοπίζοντας το «ταβάνι» της ανθρώπινης δημιουργίας παρακάτω στο χρόνο. Ένα από τα στοιχεία που παρουσιάζει είναι ενδεικτικό.

Σήμερα, λέει, στον κόσμο μας ζουν περίπου 8 εκατομμύρια επιστήμονες. Για να διατηρήσουμε την παραγωγή επιστημονικής γνώσης σε παρόμοια με τα σημερινά επίπεδα, θα χρειαστεί μέχρι το 2071 στον κόσμο να ζουν και να δουλεύουν 64 εκατομμύρια επιστήμονες. Αν και η δημογραφική τάση είναι μην αναστρέψιμη και, σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις θα οδηγήσει σε μείωση του παγκόσμιου πληθυσμού από το 2060 και μετά περίπου, ακόμα κι έτσι θα πρόκειται τότε για λιγότερο από 1% του παγκόσμιου πληθυσμού.

28. α. «Το savoir vivre καλύπτει κάθε πτυχή της ανθρώπινης ζωής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είναι αλήθεια ότι στα κοινωνικά δίκτυα και στη διαδικτυακή επικοινωνία επελαύνει η αγένεια. Πιστεύω ότι όλοι θα έπρεπε να αναρωτιόμαστε για το αποτύπωμα που αφήνουμε στον εικονικό κόσμο.»

Να μεταγράψεις το παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 (**Ο κυνηγός των χαμένων καλών τρόπων**) αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις με άλλες, προκειμένου η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική. Πρόσεξε ώστε να μην αλλάξει το νόημα και κάνε όποιες αλλαγές κρίνεις σκόπιμες σε σύνταξη προς αυτή την κατεύθυνση

β. Ποια είναι η πρόθεση του συγγραφέα στην προτελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 («**Τα λέμε**»), να πληροφορήσει ή να προβληματίσει; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου παραθέτοντας τρεις σχετικές γλωσσικές επιλογές

Εδώ δεν προλαβαίνουμε τις πληροφορίες που μας βομβαρδίζουν από παντού, τις εκδηλώσεις που πολλαπλασιάζονται με γεωμετρική πρόοδο για τις ανάγκες των δημόσιων σχέσεων, θα σκεφτούμε κιάλας για σχέσεις, για ειλικρίνεις και για αξίες; Τουλάχιστον να σώσουμε τον εαυτόλη μας, να μπορούμε να τον θαυμάζουμε και να τον εμπορευόμαστε.

29. Ο επιστημονικός λόγος είναι περιγραφικός, αποδεικτικός, αντικειμενικός, με προτίμηση στη λογική χρήση της γλώσσας και όχι τη συγκινησιακή, με συχνή επίκληση στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Να τεκμηριώσεις τα παραπάνω χαρακτηριστικά του στο Κείμενο 1(**Η σημασία της λαϊκής παράδοσης**).

Αν και η έννοια της λαϊκής παράδοσης συνδέεται με το παρελθόν, δεν σημαίνει ότι είναι συνώνυμη της στασιμότητας και της οπισθοδρόμησης. Η παράδοση είναι ένας συνδετικός κρίκος παρόντος και μέλλοντος που θα επιτρέψει την ομαλή μετάβαση από τη μία γενιά στην άλλη. Για τη δόμηση του νέου κρίνεται απαραίτητη η στήριξη σε αυτήν. (Πατσίλη, 2017). Η παράδοση μπορεί να ειπωθεί ότι είναι η συμπυκνωμένη πείρα από όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Για αυτό οι επιτυχίες αλλά και τα σφάλματα των προγόνων θα βοηθήσουν τους νεότερους να οικοδομήσουν κάτι καινούριο πάνω σε στέρεες και γερές βάσεις.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι συνήθως, όταν γίνεται αναφορά στις παραδόσεις, αναφέρονται παράλληλα και τα ήθη και τα έθιμα. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι είναι λέξεις στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους, καθώς αλληλοσυμπληρώνονται. Τα ήθη είναι αντιλήψεις, καθιερωμένα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς σύμφωνα με το άγραφο ηθικό δίκαιο, οι νοοτροπίες και τα συναισθήματα, ενώ τα έθιμα είναι ενέργειες με τις οποίες εκφράζονται τα ήθη. Τα έθιμα έχουν προκύψει από μακροχρόνιες κοινές συνήθειες που έχουν καθιερωθεί και ρυθμίζουν την ομαδική ζωή μιας κοινότητας, ενός λαού. Η γνώση της λαϊκής παράδοσης σημαίνει και γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τόπου και του λαού. Μόνο αν κάποιος είναι γνώστης των γνωρισμάτων του τόπου του, θα μπορέσει να διατηρήσει την εθνική του ταυτότητα. Η

αξία της λαϊκής παράδοσης δεν περιορίζεται σε ένα μόνο πεδίο, αλλά διαπερνά πλήθος τομέων της ανθρώπινης ζωής. Τέτοιοι είναι ο ιστορικός, ο κοινωνικός, ο ψυχολογικός, ο εκπαιδευτικός και ο καλλιτεχνικός (Κονταξή, 2016).

[...]

30. Στο Κείμενο 1 («Περίπατος στην Ευρώπη») ο συγγραφέας οργανώνει το λόγο του με την τεχνική της αναλογίας. Παράθεσε με συντομία τα δύο μέλη της. Τι πετυχαίνει ο συγγραφέας με αυτή την τεχνική;

[...] Η Ευρώπη είναι σαν ένας κήπος που συγκεντρώνει τα πιο διαφορετικά λουλούδια, τα πιο αταίριαστα χρώματα. Κάθε φορά που περνούμε τα σύνορα μιας ευρωπαϊκής χώρας, αισθανόμαστε πως όλα αλλάζουν τριγύρω μας, όχι μόνο η γλώσσα και οι κοινωνικές συμβάσεις, μα κι ο αέρας που αναπνέουμε, κ' η ουσία της γης που πατούμε, κι ο χαρακτήρας των ανθρώπων που συναντούμε. Σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα αισθανόμαστε αμέσως μια ιδιαίτερη έκφραση, μοναδική και αμίμητη, μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία, ζωντανή και αεικίνητη, δημιουργήμα της φύσης, των αιώνων και της ιδιοφυΐας ενός λαού. [...]